

ג ל ר ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ן ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ואחת

פרק ל"ח

וישב (תשכ"ו)

א. שאלה כללית

בנו יעקב בפרשו לפרקנו (בפרשו לס' בראשית, בגרמנית):
מה שמסר מהרהרת בלבה את זה מבטאה רוח במלים מפורשות: (א' ס"ז): "עמר
עמי ואלוקיך אלוקי". ואולם התפקיד מתפצל שם לשתי מבצעות, התכנון
לנעמי והבצוע לרות, ואלו כאן הכל בידה של תמר.

(1) הסבר במה הדמיון בין רות לתמר?

(2) מה הוכחות בפרקנו שכאלה היו הרהוריה של תמר?

ב. שאלה כללית

ב.ד. קאסוטו: "מעשה תמר ויהודה", (קבץ לזכרו של י.ב. שמחוני ז"ל
ל"ציונים" הוצאת אשכול, ברלין תרפ"ט עמ' 93-100).

...מה שהביאני לידי דעה, שאין להפריד בין הפרשה שלנו (א' פרשת תמר
ויהודה) ובין מה שקדם לה, הריהי ביחוד העובדה, כי בין מעשה תמר
ויהודה ובין סכירת יוסף יש להכיר מעין קשר פנימי, המשתקף בהקבלת
פרטים אחדים בשתי הפרשיות והמתגלה לעינינו בגירור סתור הקבלת
הניבים הסורים על אותם הפרטים.
והוא סביא דברי חז"ל אחדים, כגון:

סוטה י' ע"ב:

אמר ר' חמא בר חנינא: ב"הכר" בישר לאביו, ב"הכר"
בשרוהו, ב"הכר" בישר (ל"ז ע"ג): "הכר בא הכתנת בגד היא
אם לא". ב"הכר" בישרוהו (ל"ח כ"ה) "הכר בא לסי החתמת
והפתילים והמטה האלה".

בראשית רבה פ"ד:

אמר ר' יוחנן: אמר הקב"ה ליהודה: אתה אמרת לאביו "הכר"
בא", חייך שתמר אמרת לך "הכר בא".
קשה לחשוב שהקבלה שכזאת תלויה רק במקרה: וואי תלויה היא ברצונו של
בעל הפרשה. (עו כאן דברי ס.ד. קאסוטו עמ').

(1) מצא עוד מקומות בפרקנו הרלוזים למקומות בפרק ל"ז?

(2) מה ההבדל בנסח ה'רעיון' של "מה כנגד מידה" בגמרא
ובפרש"י רבה?

(3) השוה את שני הפסוקים המקבילים:
ל"ז ע"ג דיכירה - ויאמר: כתנת בני...

ל"ח כ"ו: ויכר יהודה ויאמר:
הסבר מה סיבת השוני בסגנון?

ג. ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו

בפ"י ד"ה ויהי בעת ההיא: למת נסמכת פרשה זו לכאן והפסיק בפרשתו של
יוסף? ללמד שהוריוהו אחיו סגדולתו כשראו בצרת אביהם, אמרו:
"אתה אמרת למכרו. אלו אמרת להשיבו, היינו שומעים לך!"

בפ"י ד"ה ויהי בעת ההיא: אין זה העת כאשר נסכר יוסף, רק קודם המכרו.
וכמרתו (דב' י' ז') "משם נסעו הגזגזה" (דברים י' ח') "בעת ההיא
הבדיל ה' את שבט לוי" ושבת הלוי נבחר בשנה השנית, ונסעו אל גדגד
בשנת הארבעים, ובמקומו אפרשנו.

ולמה הזכיר הכתוב זאת הפרשה במקום הזה? והיה ראוי אחר (ל"ז ע"ג)
והמדינים מכרו אותו פרשת (ל"ט א') "ויוסף הורד מצרימה"?
להפריש בין מעשה יוסף בדבר אשת ארוביו למעשה אחר.
והוצרכתי לפירוש הזה, בעבור שאין מיום שנמכר יוסף עד יום רדת
אבותינו למצרים רק כ"ב שנה, והנה נולד אונן שהוא שני לבני יהודה
וגדל עד שהיה לו זרע... ועוד (פ' י"ב) "וירבו הימים", גם הרבה
תמר והולידה את פרץ והוא בא אל מצרים ויש לו שני בנים (עין ס"ו
י"ב).

רלב"ג וראוי שתדע, שזאת הפרשה לא היתה אחר מכירת יוסף אבל היו קצת דברי הספור בעת מכירת יוסף, ולזה אמר שזה היה "בעת ההיא", וזה אי אפשר שישלם זה הענין כולו אחר מכירת יוסף, כמו שבאר הראב"ע. ואל יקשה בענין, איך היה יהודה נפרד מאחיו קודם מכירת יוסף והנה הוא היה עם אחיו במכירתו? כי הוא היה הולך ושב, והנה היה לו לבדו צאן מלבד צאן אביו...

- (1) מה ההבדל בין רש"י לבין שני האחרים בהבנת פ' א' של פרקנו?
- (2) מה ההבדל בין רש"י לבין שני האחרים בפרשם את הקשר הפנימי שבין פ' ל"ז לבין פ' ל"ח?
- (3) היש למצוא בס' בראשית פסוקים האומרים במפורש או ברמז, שהתחרטו האחים על מעשה המכירה?
- (4) למי מן המפרשים הנ"ל יש להביא ראיה מן הפסוקים: בראשית כ"א כ"ד ויהי בעת ההיא ויבא אבימלך ופיכול... דברים א' ט' ואומר אליכם בעת ההיא לאמור... מלכים א' י"ח כ"ט ויהי בעת ההיא וירבעם יצא
- (5) לקושייתו של רש"י מקשים כמה ממפרשיו: הלא את מדרשי "למה נסמכה" מביא רש"י כרגיל רק כאשר אין הפרשיות מובאות בסדרן (= בסדר כרונולוגי); אבל כאן שלדעת רש"י סדורות הפרשיות בסדרן, שהרי מעשה יהודה אחרי מכירת יוסף היה, למה מקשה רש"י: למה נסמכה פרשה זו לכאן?

ישב קושיתם זו!

- (6) הרלב"ג יכול היה להביא סמך לפרושו משמואל א' י"ז: מה הוא הסמך?

תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ, ירושלים - קרית-משה

העורר: מיכאל פרלמן
קבוצת יבנה

שאלות בטעמי המקרא

- (א) בראשית ל"ז י"ב וילכו אחיו לרעות את-צאן אביהם בשכם רש"י בקוד על "את" שלא הלכו אלא לרעות את עצמן (ב"ר) רש"י לפסוק י"ז ד"ה נסעו מזה: הסייעו עצמן מן האחיה
- מבנת דר' נתן פ' ל"ד: בקוד על "את", ללמד, שלא לרעות את הצאן הלכו, אלא לאכול ולשתות ולהתפתות.
- האם יש סיוע למדרשים אלה - מלבד הניקוד של המלה "את" - גם מצד הטעמים?
- והשווה שופטים י"א, ה', אשר מבנהו התחבירי דומה לזה של פסוקנו, אך הוטעם בטעמים אחרים: ויבא כל-העם להברות את-דוד לחם בעור היום...

- (ב) בר' ל"ז כ"ח

ויעברו אנשים מדינים סחורים וימשכו ויעלו את-יוסף מן-הבור...

ברוב ההוצאות הוטעם "וימשכו" בפשטא, ואילו הרב בלכר, עורך הוצאת "והראש" הטעים בקדמא.

וחקיר הרב מ. ברויאר בספרו "פיסוק טעמים שבמקרא" עמוד 154, א' הערה 2: "חרי זה תיקון לגיטימי, שכן קל להסביר את הטעות בצורת הקדמא שות לצורת הפשטא ואין ביניהן אלא מקום..." (א' בתנ"ך "ישראל" שבעריכת הרב ברויאר הוטעם בפשטא).

מה גרם לו להרב ברכר "לתקן" את הטעם?

- (ג) בר' מ' ט' ויספר שר-המשקים
מא. ט' וידבר שר המשקים

יש כאן מלים דומות אך בטעמים שונים, ומעירה הסטורה: בבית האסורים נשבר בצאתו נזקף. הסבר את הערת הסטורה!